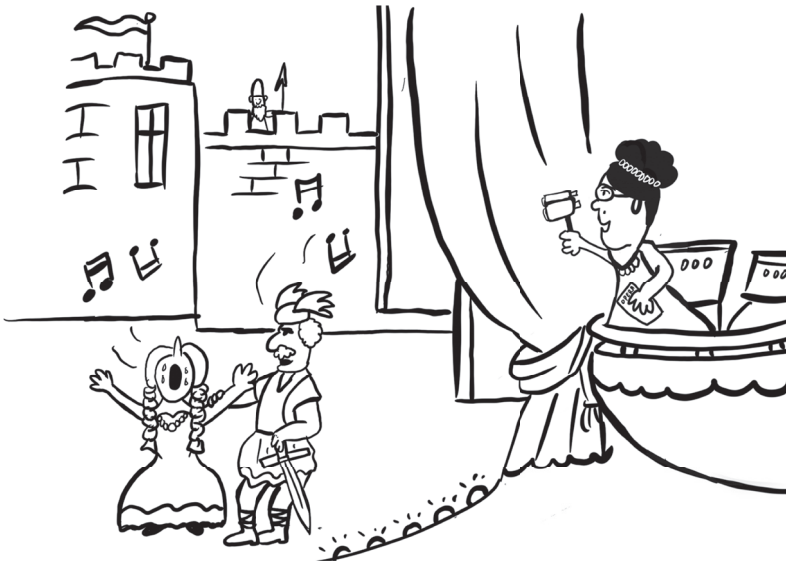


Wat is nou eigenlijk opera?

Opera is een toneelstuk. Er is een decor, er zijn kostuums. Er is mooi licht. Er is een regisseur. Er is een dirigent, want het stuk moet begeleid worden door instrumentale muziek variërend van een piano tot kamerorkest tot een groot symfonieorkest. Dan is er vaak een koor bij en zo nu en dan een ballet. Je hebt acteurs en actrices die hoofd- en bijrollen vertolken; en zij praten niet, maar zingen alles aan elkaar. En dat is eigenlijk alles!

Alles?

Nee, natuurlijk niet...



Mijn eerste keer...

Ik moet ongeveer twaalf jaar zijn geweest toen ik voor het eerst naar een opera-uitvoering ging. Het was bij de Nationale Opera in Amsterdam. Het gebouw aan het Waterlooplein was nog maar een paar jaar oud en werd in de volksmond de ‘Stopera’ genoemd. Ik ging samen met mijn ouders en mijn twee broers en de toenmalige pastoor van onze katholieke kerk. Deze pastoor was een heel flamboyante man die een late roeping had gehad en pas op middelbare leeftijd priester was geworden. Van huis uit was hij ook kunsthistoricus; hij had jarenlang in de kunst-en-cultuursector gewerkt. Hij hield enorm van opera en wilde ons graag een keer meenemen naar Amsterdam. Daar waren volgens hem de beste producties.

Hij zou ons meenemen naar een nieuwe uitvoering van een grootse opera: *de Boris Godunov* van Modest Mussorgsky. Dit is een opera uit Rusland. Hij gaat over een tsaar die zijn voorganger, de jonge tsarewitsj Dimitri, heeft vermoord om zo de troon te kunnen krijgen. Het is een tragedie van jewelste met schitterende Russische muziek gezongen door diepe bassen. Voor een twaalfjarige geen lichte kost, maar mijn vader had me van tevoren het hele verhaal verteld. Hij liet ons ook opnames horen van een van zijn favoriete bassen, die vooral beroemd was geworden met deze opera: de Russische bas Feodor Chaliapin.



Feodor Chaliapin

Deze bas had aan het begin van de twintigste eeuw furore gemaakt en was net zo beroemd als de tenor Enrico Caruso. Chaliapin stond vooral bekend als een enorm goede *method actor*. Twee verhalen typeren hem. Ze hebben beide te maken met zijn rol als Boris.

Tijdens de Klok-scène ziet Boris Godunov een geestverschijning van de tsarewitsj Dimitri die Boris heeft laten vermoorden. Boris wordt overmand door angst en schrikt zich het lazarus als hij het spook ziet. Chaliapin speelde zo echt dat het publiek uit hun stoelen opstond, op hun stoelen gingen staan en allemaal keken in de richting van waar het spook zich moest bevinden in een poging het ook te zien.

Het tweede verhaal geeft aan hoe groot de status was van Chaliapin. De opera *Boris Godunov* heeft vier aktes. Op de helft van de vierde akte sterft Boris aan angst en wroeging. Maar dan gaat de opera nog een halfuur door. Chaliapin vond dat dramatisch gezien helemaal niks. Als hij als Boris stierf, moest op dat moment ook

het gordijn dicht en moest de opera afgelopen zijn; dat was veel effectiever. En omdat hij zo beroemd was, gebeurde het ook zo.

We zaten in het auditorium. De lichten gingen uit. De dirigent werd ontvangen met luid applaus en daar begon het spektakel. Hoewel ik niks van het stuk begreep, behalve de dingen die mijn vader had verteld, was ik totaal onder de indruk van die prachtige muziek, de kostuums en de grote iconen die over het toneel meedragen werden door het koor.

Eerst moest ik wel even door een gevoel van ‘hoelang gaat dit duren’ heen. Maar na een halfuur gaf ik me over en liet het helemaal over me heen spoelen.

Het was magisch en sprookjesachtig tegelijk. De muziek maakte heel veel indruk en de zang was schitterend. Wat een bijzondere wereld was de opera. Ik zou het nooit meer vergeten, en tegelijkertijd had ik nog helemaal niet door dat dit de wereld zou worden waarin ik de rest van mijn leven zou doorbrengen.



Modest Mussorgsky

Akte I

‘Zullen we bij het begin beginnen?’



Francis als Hanna Glawari in *Die Lustige Witwe*

Zemen zonder strepen

Ik was vijftien jaar toen ik ontdekte dat ik een operastem had met volume en vibrato. Ik zong mee met de cd waarop Cristina Deutekom de aria van de Koningin van de Nacht uit *Die Zauberflöte* van Mozart ten gehore bracht. Er was echter een probleem: ik kreeg pijn in mijn keel. Ik deed natuurlijk maar wat. Als ik goed wilde leren zingen, moest ik bij iemand les nemen.

Toen zag ik op een dag bij de supermarkt een briefje hangen. ZANGLES stond erop, en een telefoonnummer. Ik belde op.

Aan de andere kant van de lijn klonk een zwoele stem met een vreemd accent: ‘Met Dobrinka Yankova.’ Deze vrouw bleek een Bulgaarse diva te zijn die jarenlang prima donna was geweest bij de Staatsopera van Sofia. Ze had daar prachtige hoofdrollen gezongen. Maar ze was verliefd geworden op een Nederlandse man en aan hem blijven plakken. Nu woonde ze met hem en hun zoon in Den Haag. Ze gaf graag zangles aan enthousiaste nieuwe leerlingen. De lessen kostten vijfendertig gulden per uur. Of ik woensdagochtend tijd had.

Ik sprong een gat in de lucht en zei meteen ja! Ik was zo enthousiast dat ik zei: ‘Tot woensdag!’ en de telefoon weer neerlegde. Ik liep vrolijk naar de huiskamer om te vertellen dat ik een zangjuf had gevonden. Mijn ouders vroegen naar de details en zo kwam ik erachter dat ik in mijn enthousiasme helemaal vergeten was om te vragen waar ze nou eigenlijk woonde. Toen ik terugbelde nam Dobrinka meteen de telefoon aan. Ik hoorde haar lachen toen ze mijn stem weer hoorde. Ze gaf haar adres

op en vertelde hoe ik er kon komen met de bus.

De volgende woensdag ging ik naar Den Haag met in mijn tas de aria van Mozart. Die kende ik tenslotte uit mijn hoofd en het was een gaaf stuk om voor te zingen. Ik moest een lange trap op in een portiek. Bij de deur stond een majestueuze vrouw die heel erg veel op Maria Callas leek. Mijn hart sloeg over; ik werd ontzettend zenuwachtig. Dobrinka was echter heel lief en stelde me op mijn gemak. Wilde ik eerst iets drinken of liever gelijk beginnen? Ik zei dat ik meteen wilde voorzingen uit *Die Zauberflöte*. Zo gezegd, zo gedaan. Ik zong de aria en Dobrinka begeleidde mij op de piano met simpele akkoorden.

Na het zingen van de aria keek ze me aan met een grote glimlach. ‘Heel bijzonder dat je dit zingt. Je weet dat dit de moeilijkste aria is voor een sopraan?’

Ik knikte een beetje schaapachtig en vroeg aan haar of het goed was.

Ze was vol lof over mijn stem, maar ze zei ook: ‘Je bent nog erg jong voor deze aria. We leggen hem voorlopig even neer. Zullen we bij het begin beginnen?’ Ze pakte een boek met bladmuziek voor me, *Arie Antiche*. Dat mocht ik lenen om te fotokopiëren. ‘Dit zijn oude Italiaanse opera-aria’s uit de achttiende eeuw die niet te ingewikkeld zijn. Ze zijn niet heel hoog of heel laag. Ze hebben mooie melodielijnen die snel te leren zijn en we kunnen ze gebruiken om te oefenen op de basistechniek: legato leren zingen en je registers egaliseren.’

Omdat Dobrinka zo mooi sprak met dat warme geluid en dat accent en soms stukjes voorzong, was ik die hele les door betoverd. Vooral als ze zong hoorde ik een prachtige echte operastem van dichtbij, vol kracht en kleur. Van haar zou ik alle geheimen van de zangkunst leren. Ik kon niet wachten op de volgende lessen.



Dobrinka Yankova

Om die vijfendertig gulden – ja, lieve mensen, zo oud ben ik al – te kunnen betalen elke week nam ik een baantje bij de bakkerij bij ons in de straat. Ik werkte elke zaterdag van zeven uur 's ochtends tot zes uur 's avonds. Van zeven tot twee was het heel druk in de winkel en hielpen we de klanten. Vanaf twee uur werd het rustiger in de winkel; dan gingen we met zijn allen de winkel en de bakkerij schoonmaken.

Op zaterdag werd er zeer grondig schoongemaakt. Zo hielden we de bakkerij redelijk muizenvrij, en het was natuurlijk ook het beste voor de verse producten die er met veel zorg en liefde werden gemaakt. We hadden grote, glazen toonbanken, en ook de hele voorpui was van glas. Dat moest allemaal keurig gesopt en gezeemd worden.

Ik mocht altijd de grote voorpui zemen. Dat vond ik heerlijk om te doen, want dan stond ik half buiten op straat en kon ik lekker een frisse neus halen. Op warme dagen was dat helemaal

fijn, want een bakkerij is altijd bloedheet vanwege de ovens die staan te bakken. Ik was heel precies en kon zemen zonder dat er strepen achterbleven op het glas. Daar stond ik met grote emmers sop en sponzen heerlijk alles af te nemen. Om het werk nog makkelijker te maken, begon ik te zingen. Elke week een nieuwe aria voor de volgende zangles. Ik zong zonder gêne en keihard. Vaak waren er nog klanten in de winkel. Zij reageerden altijd vrolijk. Elke week werd ik beter door de zanglessen. Ik kreeg steeds meer complimentjes.

Mijn collega's en klanten in de bakkerij hebben in die jaren van alles van me gehoord; oude aria's als 'Caro mio ben' en 'Amarilli', maar ook de tophits van Puccini zoals 'O mio babbino caro' of de 'Aria aan de maan' uit *Rusalka*. Toen ik al lang niet meer bij de bakkerij werkte en als zangeres mijn brood verdiende, kwam ik nog weleens klanten tegen die me herkenden, niet van tv, maar van de bakkerij waar ze een meisje hadden horen zingen tijdens het schoonmaken.

La Deutekom

Maria Callas is mijn grootste opera-idool. Maar ik zal altijd Deutekom noemen als de zangeres die me mijn stem heeft doen ontdekken. Ik heb haar een paar keer mogen ontmoeten en zelfs lessen bij haar mogen volgen.

Cristina Deutekom is misschien wel onze beroemdste operadiva. Ze stond bekend als *l'usignolo Olandese*, oftewel De Hollandse Nachtegaal en zong met alle grote tenoren van haar tijd zoals Luciano Pavarotti en Plácido Domingo. Haar grootste kunst was het beheersen van de moeilijkste coloratuurrollen zoals de Koningin van de Nacht van Mozart en de belcanto-opera's van Bellini, Verdi en Donizetti.

Deutekom was helemaal geen vervelende diva. Ze was brood-

nuchter en heel lief en aardig. Toen ik een keer ‘Casta diva’ uit *Norma* van Bellini voor haar zong, was ik bloednerveus om dat te mogen zingen voor zo’n grootheid. Na afloop kwam ze naar me toe en zei ze in haar heerlijke Amsterdamse accent: ‘Goed gedaan, meissie!’



Cristina Deutekom